

MINERVA

COL·LECCIÓ
CONEIXEMENTS

POPULAR DELS
INDISPENSABLES

RESUM DE GEOGRAFIA D'EUROPA

PER

JOAN PALAU VERA

Vol. 2

LLICENCIAT EN FILOSOFIA

35 cts.

MINERVA

COL·LECCIÓ POPULAR
DELS CONEIXEMENTS INDISPENSABLES
EDITADA PEL CONSELL DE PEDAGOGÍA
DE LA DIPUTACIÓ DE BARCELONA

SERIE DE PETITS VOLUMS CONTENINT CADA UN D'ELLS UN
RESUM COMPLET DE LA MATERIA RESPECTIVA I DOCUMENTATS
AMB IL·LUSTRACIONS, SOTA COBERTA A DUGUES TINTES

CADA VOLLUM: 0'35 PTES.

Es una exigència imperiosa del nostre temps la publicació d'obres de caràcter popular que facin arribar a tots indrets, en benèfica difusió, les moltes i diverses coneixences que constitueixen el fons comú de la cultura general. I aquesta exigència imperiosa se'n fa encara més en aquells països que, sigui per la causa que es vulgui, es troben reçaçats i en tenen consciència i senten l'impuls generós de guanyar el temps que han perdut, o els han fet perdre les circumstàncies.

Tots els grans problemes que agiten el món són lligats íntimament amb el de la cultura. Els pobles que no vagin a l'avantguarda d'ella, han de viure per força en dependència dels que hi van. Això porta la necessitat d'organismes d'estudi superior i d'alta creació científica i artística, però porta també, com complement indispensable, la d'òrguens de vulgarització que en difonguin els beneficis fins amarar-ne totes les classes de la societat, de les més elevades a les més humils.

Per altra banda, la tendència creixent a l'especialització, nada de la mateixa complexitat de la vida moderna, porta els homes a negligir coneixements indispensables, ja deixant d'adquirir-los, ja oblidant-los si és que els han posseït. Això representa un gran inconvenient per la cultura, inconvenient que s'agrava a casa nostra amb l'absència de plans orgànics d'ensenyança que responguin a les veritables necessitats del país i creïn aquell ambient que en altres indrets és l'aglutinant benèfic que estableix la deguda relació entre els homes que es dediquen a les més diverses activitats, siguin de l'ordre de l'esperit, siguin de l'ordre material.

MINERVA

COL·LECCIÓ POPULAR DELS CONEIXEMENTS INDISPENSABLES
EDITADA PEL CONSELL DE PEDAGOGÍA
DE LA DIPUTACIÓ DE BARCELONA

VOLUM 2

RESUM DE GEOGRAFIA D'EUROPA

PER

JOAN PALAU VERA

Llicenciat en Filosofia

R. 14808

BARCELONA

DIPÒSIT GENERAL: BONAVÍA & DURÀN, BOQUERÍA, 20

RESUM DE GEOGRAFIA
D'EUROPA

Es propietat del Consell de Pe-
dagogia de la Diputació de
Barcelona.
Reservats els drets de traduc-
ció i reproducció.

SUMARI

Introducció
La Iberia
França
Itàlia
Suïssa
Alemanya
Bèlgica
Hol'landa
Dinamarca
Les Illes Britàniques o Anglaterra
Rússia europea
Àustria-Hongria
Rumania
La Península dels Balkans

INTRODUCCIÓ

Els coneixements humans corresponen a dos grups. L'un, el del món de la matèria, (física, química, història natural, etc.); l'altre, el del món de l'esperit, (història, art, religió, etc.), és a dir, el grup que avui és considerat com «humanitats».

La Geografia és el llaç d'unió entre un i altre grup. La Geografia ens parla dels accidents físics, dels fenòmens naturals, de les transformacions mecàniques o químiques del planeta; però al mateix temps ens parla de l'home, de la influència de l'ambient físic sobre la humanitat i de l'acció que l'element humà té sobre la naturalesa. Pot, doncs, afirmar-se que les «humanitats», és a dir, els coneixements que més ens acosten als problemes més vitals per l'home, queden forçosament incomplets i mancats en part d'explicació sense un coneixement intel·ligent de la *Geografia*.

El present volum és destinat a la descripció geogràfica sucinta d'un dels continents del nostre món, l'*Europa*.

Europa ocupa una situació en extrem favorable en el Centre dels continents. El caràcter de les seves costes, els mars interiors, els seus rius navegables, el seu clima, tot són circumstàncies que han influït poderosament per arribar a ésser el centre de la civilització i la dominadora de quasi tot el món. Cap altra part del món iguala a aquesta en densitat de població, en aprofitament dels recursos naturals, en activitat industrial i en la difusió i refinament de la cultura.

Té Europa una extensió de 9.000.000 Km.² i 398 mil·lions d'habitants, 41 per Km.²

La divisió d'Europa és distinta segons que es segueixi el criteri d'individuació per Nacions o per Estats. No sempre la Nació, entitat natural i de cultura, coincideix amb l'Estat, entitat política i convencional. No podent entrar en aquest lloc en els complicadíssims problemes que això suscita, ens limitem a una divisió per Estats, excepte en dos casos: el de la Iberia, per raó de l'interès especial que té per nosaltres, i el de la Península dels Balkans, per raó de la confusió amb què les unitats polítiques s'hi presenten.

No cal dir que l'actual guerra europea pot canviar, de fet i de dret, aquesta distribució.

MINERVA

IBERIA

La Iberia ocupa tota la Península Ibèrica dintre de la qual es distingeixen tres nacionalitats i dos Estats. Les nacionalitats són: la catalana, la castellana i la portuguesa. Les nacionalitats castellana i catalana formen l'Espanya; la portuguesa és compresa dintre de Portugal. El nostre resum s'ajusta, no a aquesta divisió política, sinó, seguint una tendència de la Geografia moderna, a una distribució en regions naturals, determinada pels accidents físics.

ESPANYA

504.000 kilòmetres quadrats, 20 mil·lions d'habitants, 40 habitants per kilòmetre quadrat. Monarquia constitucional hereditària. — Idiomes: castellà, català, vasc, gallec, bable. — Religió catòlica amb tolerància de cultes

Espanya ocupa quasi tota la Península Ibèrica ¹. La seva estructura consisteix en un elevat planell (600 a 700 metres) les vores del qual s'alcen formant les *montanyes de Portugal* i les serralades *Cantàbrica*, *Ibèrica* i *Mariànica*. Al nord i al sud la limiten dues grans depressions: la Vall de l'Ebre i la Vall del Guadalquivir. Dugues altes serralades, les més altes d'Espanya, s'alcen al nord i sud de la Península: el *Pirineu* i el *Sistema Penibètic*; en el Pirineu es troba el pic d'Aneto, 3.404 m., i en el Sistema Penibètic el Mulhacèn, 3.480 metres; i per últim creuen el planell dues serralades més: la *Carpeto-Vetònica*, o *divisoria de les Castelles*, i la *Oretana*.

En general, pot afirmar-se que Espanya és un país molt accidentat; és el d'Europa que té una altura mitja més elevada, després de Suïssa.

El seu relleu dona lloc a la formació de sis grans regions naturals: la *vessant mediterrània catalana*, la *vall de l'Ebre*, la *regió septentrional*, el *planell central*, la *regió oriental* i *Andalusia*.

LA VESSANT MEDITERRÀNIA CATALANA. (Barcelona, Tarragona i Girona). — Aquesta regió geogràfica està tota dintre de

¹ Pren aquest nom del riu *Iberus*, l'Ebre.

Catalunya, la qual, en virtut de la seva força expansiva, no ha quedat cenyida dintre d'aquests límits naturals, sinó que s'ha vessat cap a la vall de l'Ebre, ocupant també lo que és avui *provincia* de Lleida.

Aquesta regió natural comprèn la vessant mediterrània del Pirineu oriental, dita també Pirineu català, la de la serra del Cadí i la de totes les muntanyes i serralades que formen el litoral.

El país és molt accidentat. Així com al que viatja pel planell o per les planures d'Europa i d'altres països disfruta d'un paisatge més o menys bell, però sempre monòton, al que travessa aquesta part de Catalunya se li ofereix a cada pas i a cada moment un paisatge variat, un panorama sempre canviat i diferent.

El Pirineu català comença en el *Cap de Creus* amb el nom d'*Alberes* i termina en la *Serra del Cadí*. Aquesta té una direcció obliqua al Pirineu, comença a Catalunya amb el *Cadí* i es termina dintre de França amb el magnífic *Canigó* (2.780 m.), cantat per nostre Mossèn Cinto. En aquesta serra del Cadí s'alça el *Puigmal* (2.900 m.), el punt més elevat del Pirineu oriental.

Les muntanyes i serres del litoral comencen amb les *Gavarres*. Cap al sur es dibuixen dugues línies de muntanyes: una que segueix la costa i una altra d'interior. Aquesta última està composta per la serra del *Montseny* (1.745 m.), *Sant Llorenç*, *Montserrat* (1.256 m.), la serra del *Tallat*, la de la *Llena* i la del *Montserrat*. La de la costa comença al sur de les *Gavarres* amb la serra de *Montnegre* (793 m.), la de *Montalt* (590 m.), les de *Sant Mateu* i de *Mates* i les *Muntanyes de Garraf*, al sur de Barcelona. Cap al sur s'alcen encara les serres de *Balaguer* i la *Creu dels Sants* (914 m.)

Entre aquestes alineacions de muntanyes no hi ha lloc per la formació de grans planures. Les úniques que es troben són fons d'antics llacs o golfes. Les principals són: el pla de l'*Empordà*, el pla de *Barcelona*, el pla de *Bages*, el de *Vich*, el *Vallès*, el *Penadés*, i el del *Priorat*.

La costa, des de la boca del *Tordera* cap al nord, porta el nom de *Costa brava*, és rocosa i accidentada, formant-se pintoresques cales i golfes com el de *Roses*. Cap al sur, fins a l'Ebre, és baixa i no ofereix ports naturals. Els ports de Barcelona i Tarragona són artificials.

El clima és molt benigne en les parts baixes i cru en la muntanya.

Les pluges, com a la regió mediterrània, són principalment a la primavera i a la tardor, rebent la terra a l'any un promig de 400 a 750 mil·límetres d'aigua. Aquestes pluges són suficients per alimentar el cabal dels rius. Aquests naixen a bastanta alçaria, i com tenen poc espai a recórrer per arribar al mar, tenen, en general, forts desnivells, que produeixen una gran quantitat d'energia aprofitada per la indústria.

Els principals rius són: la *Muga*, que es perd en els aiguamolls del golf de *Roses*; el *Fluvià*, que passa per *Olot*, mou moltes fàbriques i desemboca a l'*Empordà*; el *Ter*, amb el seu afluent el *Fresser*, que s'uneix amb ell a *Ripoll*; el *Tordera*; el *Besòs*, format pel *Congost* i el *Mogent*; el *Llobregat*, riu aprofitat per la indústria des del seu naixement, lo mateix que els seus afluents el *Cardoner* i el *Noia*, i el *Françolí*, que desemboca a l'oest de Tarragona.

El país és lluny de posseir grans aventatges naturals, i lo que no ofereix generosament la naturalesa ha hagut d'ésser conquerit per l'home en segles de constant esforç.

La insuficiència d'aigua es conjura en part foradant la terra, obrint pous i galeríes, i anant-la a cercar en els llocs recòndits on s'amaga; i també recollint-la avarament en preses i estanys. Els inconvenients que ofereix el terreny accidentat, els compensen els catalans construint terraces i esglaons artificials que van pujant les pendents en admirable esforç.

La costa és la regió més productiva. Les hortes de marina, afemades i adobades amb productes químics, rendeixen un màxim de producció, i els seus fruits primerencs són una gran font de riquesa. En la regió que tractem es produeix, principalment, la vinya (vins del *Priorat*, *Penadés*, Tarragona, Alella, etc.), l'alzina surera (provincia de Girona), l'ametller i l'avellaner (Tarragona). La remaderia floreix en els prats verds de la provincia de Girona.

La riquesa del subsol no és gran. Es troba lignit (carbó) a *Fígols* (Barcelona), una muntanya de sal a *Cardona*, i darrerament s'han descobert grans depòsits de sals potàssiques a *Suria*, prop del *Cardoner*.

La principal riquesa d'aquesta regió radica en la indústria. Aquí s'ha concentrat la indústria textil espanyola, puix dels 2.100.000 fusos que posseeix Espanya, 2 mil·lions aproximadament es troben en fàbriques catalanes.

RESUM DE GEOGRAFIA D'EUROPA

Barcelona és el primer centre fabril, essent variadíssimes les seves indústries; Sabadell i Terrassa són els centres de la indústria llanera; Mataró és un centre important de teixits de punt. Tota aquesta activitat industrial pendrà una enorme volada quan Catalunya disposi del nucli de cavalls de força que produiràn els rius i salts d'aigua que no trigaràn a aprofitar-se.

L'activitat industrial acompanya un actiu comerç d'importació i d'exportació que té lloc, principalment, pel port de Barcelona. La població d'una regió activa com aquesta és, forçosament, densa; essent la de Barcelona, després de Biscaya, la de major població relativa d'Espanya (144 habitants per Km.²)

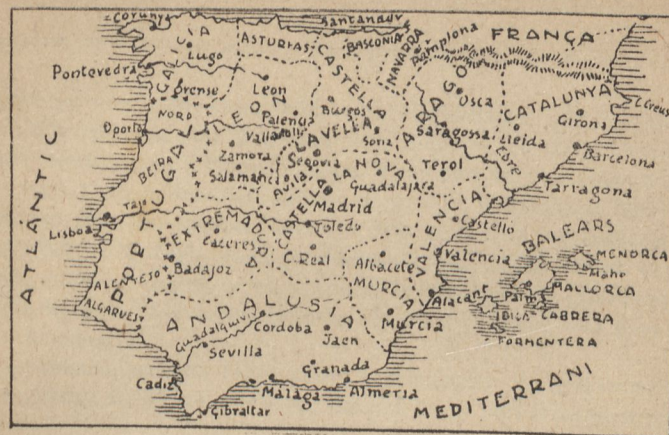
Les ciutats més importants són: *Barcelona* (600.000 h.), *Badalona* (21.000 h.), *Mataró* (20.000 h.), *Manresa* (22.000 h.), *Igualada* (10.600 h.), *Sabadell* (30.000 h.), *Terrassa* (25.000 h.), *Vich* (11.600 h.), *Vilanova i Geltrú* (12.000 h.), *Vilafranca* (7.800 h.) i *Berga* (5.000 h.), a la província de Barcelona, totes elles molt industrials.

En la província de Girona: *Girona* (17.000 h.), la capital; *Figue-res*, amb un castell famós, (12.000 h.), *Sant Feliu de Guíxols* (11.300 habitants), *Palafrugell* (8.000 h.), *Palamós* (6.000 h.), *La Bisbal* (5 mil habitants), centres de la indústria tapera; *Olot* (10.000 h.), *Ripoll* (7.200 h.), amb un cèlebre monestir.

En la de Tarragona: *Tarragona* (23.000 h.), la imperial Tarraco; *Reus* (25.000 h.), industrial; *Tortosa* (25.000 h.), *Valls* (12.000 h.), *Vendrell* (5.000 h.), centres agrícoles.

L'activitat agrícola, comercial i industrial va acompanyada d'un esplèndid moviment cultural. Comprenent els catalans que no tan sols de pà viu l'home, apliquen els seus esforços a aixecar el nivell de la cultura, i els seus organismes oficials dirigeixen i procuren donar satisfacció a la pública demanda de bones escoles i bons laboratoris. Darrerament tot Catalunya, és a dir les quatre províncies catalanes, incloent la situada fora d'aquesta vessant estudiada, s'han *mancomunat* a fi de millorar les comunicacions, els serveis de beneficència, l'aprofitament d'aigües, l'administració pública, i per impulsar l'obra de l'educació del poble.

LA VALL DE L'EBRE. (Aragó, Catalunya, Navarra i part de Castella. Comprèn les províncies d'Alava, Logronyo, Navarra, Saragossa, Osca, Lleida i part de Terol, Santander i Burgos). — La vall

PENINSULA IBERICA

GRAN BRETANYA

FRANÇA

de l'Ebre és una zona enfonsada entre els Pirineus i la Serralada Ibèrica. Els vents del mar hi arriben amb dificultat, per lo que les pluges són insuficients i el clima extremat. Gran part del país està ocupat per estepes. L'aigua dels rius, allí on s'aprofita, fa fructificar bellíssimes hortes. Són, no obstant, famoses pels seus vins les comarques de Carinyena i la Rioja, on es produeixen també riques fruites; el pla d'Urgell, regat pel Segre, on es produeix la remolatxa en gran escala, i part de Navarra i Alava, on abunden els prats i remats, així com els boscos frondosos.

La població, en una regió pobre com aquesta, és poc densa: la mitja no passa de 50 habitants per Km.², i en la part muntanyosa no arriba a 20.

Les ciutats principals són: *Saragossa* (100,000 h.), capital de la província, situada on es creuen els camins que van de Catalunya a Madrid i del nord d'Espanya a Catalunya; fabrica paper, vagons de ferrocarril; *Vitoria*, capital d'Alava, (52,000 h.); *Logronyo* (24,000 h.), *Pamplona*, capital de Navarra, (29,500 h.); *Lleida* (24,000 habitants). *Osca* (12,000 h.), també capitals de província.

LA REGIÓ SEPTENTRIONAL. (Basconia i Galícia. Comprèn les províncies de Guipúzcoa, Biscaya, Santander (part), Oviedo, Lugo, Corunya, Pontevedra i Orense). — Aquesta regió està compresa entre la Serralada Cantàbrica i les muntanyes de Galícia i el mar, rebent els vents humits de l'Oceà i detenint-los en l'alta muralla de les muntanyes que en alguns punts, com els pics d'Europa, arriben a 2,665 metres. Hi plou moltíssim, i el clima és molt suau en les parts baixes.

Els rius principals són el *Nervió*, el *Naló* i el *Minyo*, amb el seu afluent el *Sil*. La proximitat de les muntanyes al mar determina la forta pendent d'aquests rius, alguns dels quals, no obstant, són navegables a la seva desembocadura (Minyo i Nervió).

Els boscos frondosos de castanyers i roures i la frescura dels prats, sempre verds, donen al país un aspecte que contrasta amb les àrides i seques planures d'Aragó i Castilla. Les produccions típiques són les pomeres i els arbres fruiters, el blat de moro, les faves, etcètera; però la vinya i el blat no es donen en bones condicions. Aquí es troba el major nombre de caps de bestiar boví que, com és sabut, necessita prats frescos (la $\frac{1}{2}$ de tota Espanya). La pesca és també important.

El subsol és riquíssim en mineral de ferro i hulla. La major part del ferro s'extreu aprop de Bilbao i la hulla a Astúries.

La indústria està molt relacionada amb els productes naturals. A Bilbao es troben els «Altos Hornos», enorme fundició on treballen uns 6,000 obrers; a Eibar, Trubia i Oviedo es fabriquen armes. Amb les pomes es fa la sidra asturiana. Hi ha, a més, fàbriques importants de paper (Tolosa, Santander) i indústries de conserves (sardines, etc.)

La població és aquí molt densa: la província de Biscaya és la de major població relativa d'Espanya (161 h. per Km.²)

Les poblacions més importants són: A la província de Guipúzcoa: *San Sebastián* (45,000 h.), capital de la província; a la província de Biscaya: *Bilbao* (100,000 h.), una de les ciutats més riques i actives; a la de Santander: *Santander* (65,500 h.); a Astúries: *Oviedo* (55 mil habitants), *Lugo* (36,000 h.), *Orense* (16,000 h.) i *Pontevedra* (25 mil habitants). Són cada una la capital de les províncies del mateix nom; totes elles tenen un caràcter de centres agrícoles.

En la regió septentrional es parlen diferents llengües: a les províncies basques es parla al *basc*, idioma antiquíssim; els cantàbrics de la serralada cantàbrica (Astúries) el *bable*; a Galícia es parla el *galleg*.

EL PLANELL O «MESETA» CENTRAL. (Castella la Vella, Lleó, Castella la Nova i Extremadura. Comprèn les províncies de Lleó, Zamora, Salamanca, Palència, Valladolid, Burgos, Soria, Segòvia, Àvila, Madrid, Toledo, Cuenca, Guadalajara, Ciudad Real, Badajoz, Càceres i part d'Albacet).— El planell és format per una ampla planura separada en dos esglaons per la Carpeto-Vetònica o Serralada divisòria de les Castelles. L'esglaó del sur, que té una alçada de 600 m., és creuat per la Serralada Oretana; l'esglaó del nord és a uns 700 metres sobre el nivell del mar.

La «meseta» no reb fàcilment la benèfica influència temperant dels aires del mar. Les altes serres que la rodegen l'aïllen quasi per complet, i d'aquí li ve el clima extremadament sec que pateix, els extrems de temperatura i la manca de pluja. La vegetació pateix els defectes del clima, i és, per tant, pobríssima. Els seus rius *Duero*, *Tajo* i *Guadiana*, els més llargs d'Espanya, són, no obstant, poc aprofitables, perquè presenten l'inconvenient de córrer per llits molt pregons, com tallats en el terreny (pensi's en la paraula *tajo* = tall).

Es comprèn que travessant la «meseta» es recorrin kilòmetres i

kilòmetres sense veure un arbre ni un camp conreat i que l'estepa s'estengui de Madrid fins al límit sud-est; no obstant es conserven boscos en les muntanyes de Cuenca, de Lleó i de Gredos; el blat es produeix de bona qualitat en la *Tierra de Campos* (Valladolid) i en part de la Mancha¹; les vinyes de la Mancha donen lloc al vi de Valdepenyes i les del nord d'Aranjuez als vins d'Arganda i Chinchón; l'olivera floreix al sur de la Carpeto-Vetònica, i alguns rius reguen hortes fecundes (Aranjuez, Villalpando, Colmenar, Sigüenza, la Serena, etcètera, etc.)

Els bèns es crien bé en aquest país sec i pobre, i el porc abunda en els boscos d'alzines d'Extremadura.

El subsol ofereix *mercuri* a Almadèn; aquestes mines, les més abundants del món, estan en mans d'estrangers. El *carbó* es troba a la província de Lleó i a la de Ciudad Real. El *plom* s'explota a Horcajo (Ciudad Real); a Hiendelaencina (Guadalajara) s'extreu *plata*.

La «meseta» apenas té indústria i la població és poc densa, donant un promig de 27 h. per Km.² inferior al promig d'Espanya (40). En tot el planell, que ocupa una extensió com la $\frac{1}{2}$ d'Espanya, no es troba més que una ciutat amb més de 100,000 h. que és *Madrid* (600,000 h.), la capital, centre del Govern i de la política i residència de la Cort; *Valladolid* (72,000 h.), és la única, després de Madrid, que passa de 50,000 habitants; és el centre de comerç del blat. Les ciutats següents són capital de província: *Lleó* (19,000 h.), *Palència*, amb indústria de flassades; *Zamora* (17,000 h.), *Salamanca* (12,500 h.), *Burgos* (30 mil habitants), *Soria* (8,000 h.), *Segòvia* (15,000 h.), amb un soberc Alcàcer; *Àvila* (11,000 h.), patria de Santa Teresa; *Toledo* (24,000 h.), plena de records històrics; *Ciudad Real*, *Cuenca* (11,700 h.), *Guadalajara* (12,000 h.), *Càceres* (18,000 h.), *Badajoz* (29,000 h.), i algunes altres que tenen una població aproximada.

L'idioma que es parla és el castellà, d'una manera tan armoniosa i clara que resulta inimitable.

LA REGIÓ ORIENTAL. (València i Murcia. Comprèn les províncies de Castelló, València, Alacant, Murcia i part d'Albacet i Terol).— Aquesta regió comprèn la vessant mediterrània de la Serralada

¹ Recordin-se els molins de vent que el Quixot prenía per gegants i que servien per moldre farina.

Ibèrica. Les planures no es troben sinó a la costa, i totes són formades pels sediments que els rius han anat depositant a les parts baixes.

El clima contrasta amb el de la «meseta» i és semblant al nostre, encara que un xic més calorós, degut a la més baixa latitud. La pluja no passa a l'any de 400 mm. i resulta insuficient. Això ha obligat als seus habitants a aprofitar d'una manera quasi perfecta l'aigua dels rius per mitjà d'un extens sistema de recs que han convertit les planures en hortes delicioses que poden comparar-se a veritables jardins. En elles es produeixen taronges en tal abundor que cada any se n'exporten per valor de 70 mil·lions de pessetes, així com llegums de tota mena, llimones, magranes, melons, cindries, etc. A Denia es produeixen les conegudes panses d'aquest nom; a Elx hi ha el cèlebre bosc de palmeres que proveeix a Espanya de palmons pel Diumenge de Rams; en les comarques seques es cultiva el garrofer, l'ametller, la olivera, l'espert, etc. En la conca del Xúcar, hi ha 72 pobles dedicats al conreu de l'arroç.

Els rius de la regió que són el *Mijares*, el *Guadalaviar* o *Turia* que passa per València, el *Vinalopó* i el *Segura*, són la vida del país i alguns d'ells es retenen en estanys o aiguamolls que permeten un aprofitament més complet. L'inconvenient que ofereixen és que, venint de serres altes desproveïdes de vegetació, són sotmesos a desbordaments quan les pluges són torrencials, causant immenses desgracies en les hortes i habitacions ¹.

Les mines de plom i ferro de La Unió (Cartagena) són importants, en elles hi treballen 20,000 obrers.

La població concentrada en les parts baixes i regades és molt densa; s'acosta a 100 h. per Km.² La indústria està concentrada a València i Alcoy. Les ciutats més importants són: *València* (235,000 h.) la tercera d'Espanya; *Murcia* (125,000 h.), *Cartagena* (102,000 h.), magnífic port militar; *Lorca*, *Alacant*, *Alcoy*, *Castelló*, *Elx* i *Oriola* que passen de 30,000 h.; *Terol*, situada en la part muntanyosa, (12 mil habitants).

El llenguatge que es parla és el valencià, varietat del català. Jaume el Conqueridor l'introduí quan conquerí aquest reialme l'any 1238.

¹ Una inundació a Murcia l'any 1879 va destruir 2,611 cases i 314 barraques, morint més de 300 persones.

ANDALUSIA. (Comprèn les províncies de Còrdoba, Granada, Almeria, Màlaga, Sevilla, Càdiz i Huelva). — Aquesta regió ocupa la part meridional d'Espanya i està separada de la «meseta» per la Serrallada Mariànica. La formen la vall del Guadalquivir, les petites conques secundaries dels rius Tinto i Odiel, i la del riu Guadalete; a més té la vessant mediterrania del Sistema Penibètic on s'alça el punt culminant d'Espanya (el pic del Mulhacèn, a la serra Nevada).

Andalusia té un clima suau a la costa, encara que excessivament calorós a l'istiu (influència de la proximitat de l'Àfrica). La vegetació és variadíssima, però els conreus són els de la zona mediterrania: olivera, taronja, llimoner, vinya, que es produeixen en gran a la conca del Guadalquivir; en alguns punts, com a Màlaga, comencen a aparèixer els de la zona subtropical (canya de sucre, aguacate, plàtans, cotó, etc.)

Productes famosos d'Andalusia són les panses i vins de Màlaga, els vins de Xerés i les olives sivillanes.

El subsol ofereix minerals de *coure* a Huelva, *plom* a Linares i Almeria, *carbó* a Belmez i Espiel (Còrdoba). A més són importants les salines de Càdiz.

La població que s'ha concentrat en les comarques conresades és força densa. Les ciutats més importants són: *Sevilla* (158,000 h.), port sobre el Guadalquivir que arrencant d'aquí es fa navegable; *Màlaga* (136,000 h.), *Xerés*, *Granada*, amb el palau alarb de l'Alhambra; *Còrdoba*, amb la seva Mesquida, i *Càdiz* passen de 50,000 h. Mereixen citar-se *Jaén* (29,000 h.), *Huelva*, *Antequera* (32,000 h.), *Almeria* (48,000 h.) i moltes altres, totes elles agrícoles. En la badia d'Algecires es troba *Algecires* i el penyó de *Gibraltar*, forta posició que domina l'estret de Gibraltar, de la qual Anglaterra es va apoderar fa dos segles i conserva encara per a assegurar als seus navilis el camí de la India pel Canal de Suez.

LES BALEARS (5,014 Km.², 333,314 h.) En un dia clar es poden veure de la costa catalana estant les altures de Mallorca, la illa més important de les Balears. Les illes balears són cinc: *Mallorca*, *Menorca*, *Ibiça*, *Formentera* i *Cabrera*.

Mallorca és la «illa daurada», així anomenada pel seu clima suau i sà, i pels variats productes de la terra (olí, ví, ametlles, figues, taronges i la pesca abundant). Crfa porcs que envia a Barcelona. El seu

port és Palma. Les seves indústries són de drils, sabates, mobles i portamonedes de plata.

Menorca no és tan fèrtil; posseeix en canvi un magnífic port, Mahó, que es tracta de convertir en una base naval de primer ordre.

Mallorca té una densitat de població de 68 h. per Km.². Les ciutats importants són: *Palma*, la capital, (68,000 h.), i en la plana conresada *Artà*, *Manacor*, *Benisalem*, etc., que no arriben a 10,000 h. *Ibiça* té en junt 6,000 h. i *Formentera* 2,000 disseminats per la illa.

A les Balears es parla el mallorquí, varietat del català, d'ençà que foren conquerides en el segle XIII pel rei En Jaume.

LES CANARIES (7,173 Km.², 431,088 h.) Les Canaries, com les Balears, són considerades com províncies espanyoles. Les Canaries constitueixen un arxipèlag distant 114 Km. de la costa africana i 1,000 kilòmetres de Càdiz. Les illes principals són *Tenerife* (171,000 h.), *Gran Canaria* (151,000 h.), *Fuerteventura* (12,000 h.), *Lanzarote*, (20,800 h.), *Gomera* (20,000 h.), *Palma* (49,000 h.) i *Ferro* (7,500 h.)

Totes elles són d'origen volcànic. A *Tenerife* s'alça el gegantí volcà del *Teide* (3,700 m.) notabilíssim per la seva forma cònica.

La bondat del clima (a les Palmes no baixa de 10° ni passa de 32°) i els seus productes justifiquen el nom d'«Illes afortunades» que li posaren els antics. La vall d'Orotava, al peu del *Teide*, és un petit paradís, refugi dels malalts del pit.

El principal article d'exportació de les Canaries, són els plàtans. També produeix patates, tomàtecs, etc., en abundor.

La capital de les Canaries és *Santa Creu de la Palma* (63,000 h.) que posseeix un port activíssim assortint de queviures els navilis que es dirigeixen a Amèrica; *Las Palmas* (63,000 h.), a la Gran Canaria; *Orotava* (11,000 h.)

Els indígenes són els *guanches*, probablement de raça bereber, homes de gran estatura i força. L'idioma és el castellà. En l'any 1417, J. de Betancourt, prengué possessió d'elles en nom del rei d'Espanya.

PORTUGAL

92,000 Km.², 6 mil·lions d'habitants. 65 h. per Km.² Govern republicà. — Idioma portuguès. — Religió catòlica amb llibertat de cultes.

La divisió de la Iberia en dos estats és més relacionada amb la història que amb la geografia. No obstant, les divisions naturals que

es troben són les següents: la costa canvia de caràcter al Sur del Minyo; la zona de plujes de Portugal es detura a la vora de la «*mese-ta*»; els rius a Portugal es fan navegables.

Les regions naturals de Portugal són: *regió del Nord*, que comprèn les valls del Minyo, del Duero i del Mondego; la *regió central*, que comprèn la conca del Tajo i Extremadura; i la *regió del Sur*, que comprèn l'*Alemtejo* i l'*Algarb*.

LA REGIÓ DEL NORD, que té per límit Sur la serra de la Estrella, es caracteritza pel seu clima humit i plujós i la suavitat de la temperatura. El país està molt ben conresat; entre el *Tamega* i el *Tua*, afluents del Duero, es troba el *pais do vinho*, on es produeix el famós vi d'Oporto. Els pasturatges frescs de la muntanya alimenten molts caps de bestiar.

La ciutat principal és *Oporto* (El port) (172,000 h.), a la vora del Duero. Allí es troben els dipòsits del vi del seu nom que va a Anglaterra i també indústries de teixits i altres que fan d'Oporto la Barcelona de Portugal. A la costa es troba el port de *Leixoes*. *Braga* (25,000 h.), és la segona ciutat del nord. *Coimbra* (18,000 h.) té una cèlebre universitat.

LA REGIÓ CENTRAL. Aquesta regió és la que senyala la transició entre el nord i el sud. Els productes agrícoles més importants són el blat i el vi; però els aventatges principals d'aquesta regió consisteixen en la possessió del port de Lisboa, que reuneix condicions excepcionals. El Tajo, que desemboca a Lisboa, forma a la seva desembocadura un vast estuari amb una profunditat de 10 m. que permet fondejar els majors trasatlàntics. Aquest estuari que porta el nom de «Mar de la Palla» es comunica amb el mar per un estret que en certs llocs no passa de 1 km. d'amplada, resant així a l'abric de les tempestes i dels atacs dels enemics.

Lisboa (360,000 h.), situada a la vora de l'estuari, té una posició privilegiada que la predestinava a ésser capital de Portugal i punt de partida de les expedicions marítimes, com ho fou durant l'època dels grans descobriments geogràfics dels portuguesos¹. *Setubal* (22,000 habitants) té bones salines i taronges. Es centre de pesca. *Covillàn* és

¹ Els portuguesos descobriren el camí de la Índia pel Cap de Bona Esperança. Segle xv.

el «Manchester portuguès». Té uns 5,000 obrers treballant a les fàbriques de berrets i teixits de llana.

LA REGIÓ DEL SUR. Comprèn dues parts: Alemtejo i Algarb.

Alemtejo (més enllà del Tajo) és un país monòton de poc relleu on abunda l'alsina surera ¹, el pí marítim i els remats de bèns.

L'Algarb és la vessant atlàntica de la serra de Monchique. En aquesta comarca es produeix la vinya, el taronger, el llimoner, la figuera, etc., i tots els fruits mediterranis, i abunda la pesca. L'Algarb, ben conresat i relativament poblat, és un país rialler que contrasta amb Alemtejo. Se'l considera com l'Andalusia de Portugal.

El riu d'aquesta regió és el Guadiana, que forma frontera. La seva riquesa minera es redueix a les mines de coure de Santo Domingo, continuació de les de Tarsis i Río Tinto, de Huelva.

Alemtejo és poc poblat. *Evora* (16,000 h.), *Portalegre* (10,000 h.), amb fàbriques de taps. *Faro* (12,000 h.), és la capital de l'Algarb; *Loulé* (19,000 h.) i *Silves* (10,000 h.)

L'ARXIPÈLAG DE LES AÇORS

Es compona de nou illes situades a 1,340 Km. de Lisboa, totes elles d'origen volcànic. El seu clima és plujós i suau i el terrer fertillíssim. Produeixen blat, moresc, lli, vi i alimenten molts caps de bestiar.

Les illes principals són: *San Miguel* (150,000 h.) amb la ciutat de *Punta Delgada* (17,000 h.), que posseeix indústries de teixits de lli. *Terceira*, on se troba *Angra* (10,000 h.), la capital de l'arxipèlag.

Les Açors són un dels punts de sortida per la pesca de la balena i del bacallà.

L'ARXIPÈLAG DE MADERA ²

Es troba a 1,000 Km. del cap Roca. La única illa important és *Madera*, que produeix sucre de canya, vins magnífics dits de *Madera* i plàtans. La capital és *Funchal* (20,000 h.), que té un port molt actiu. Floreix també la remaderia, lo qual permet exportar mantegues i llet a Portugal. La dolçor del clima atrau cada any multitud d'estrangers convalescents.

¹ Portugal és el país del món que produeix més suro.

² Aquests dos arxipèlags són considerats províncies portugueses, com ho són d'Espanya les Balears i les Canaries.

FRANÇA

536,000 Km.², 39 mil·lions d'habitants, 73 h. per Km.².— República.— Idioma francès, i català a la part lliurant amb Catalunya (Rosselló).— Llibertat de cultes.

França consisteix en una gran planura banyada pel *Sena*, el *Loire* i el *Garona*, el *Mosa* i el *Mosela*, que és l'extrem de la gran planura europea que s'extén fins els Monts Urala a Rússia. Sobre aquesta planura s'alça el macís central (Auvernia, 1886 m.) i entre aquest macís i Suïssa i Itàlia, es troba una regió enfonsada, que és la vall del Ròdan. El clima a França en general és relativament benigne i la terra fertilíssima i admirablement conresada. El subsol posseeix carbó i ferro a la comarca industrial del noroest i a la conca del Ròdan (Sèint Etienne).

Les ciutats més importants són: *París* (2.750.000 h.), la capital, gran centre de comerç i de les indústries d'«articles de París». Es també un centre d'intensa cultura; *Lió* (400.000 h.), centre de la indústria de la seda; *Lila* i *Roubaix*, centres d'indústries tèxtils. Els ports de *Marsella* (400.000 h.), el primer del Mediterrani, rival de Barcelona i Gènova; *Burdeus* (260.000 h.), que embarca els seus vins de fama mundial, *L'Havre* (130.000 h.) i els ports militars de *Toulon*, *Brest* i *Cherbourg*.

França es distingeix pels seus vins, teixits, articles de París de refinat gust (modes, etc.) i automòbils.

ITALIA

290,000 Km.², 33 1/3 mil·lions d'habitants, 117 h. per Km.².— Monarquia constitucional.— Idioma italià.— Religió catòlica amb llibertat de cultes.

Itàlia és limitada al nord per la gran cadena dels Alps que ofereix aquí les seves més grans altures: el Mont Blanc (4,800 m.), a la part de França; el Mont Rose, a la frontera Suïssa, etc.; i llacs bellíssims: *Lago Maggiore*, de *Como*, de *Garda*, etc. Al peu dels Alps s'extén la dilatada planura del Po, fertilíssima, on es troba la part més vital i activa d'Itàlia. El restant d'Itàlia està ocupat pels Monts Apenins que formen en la seva vessant occidental una serie de regions naturals: la

Riviera, de clima dolç, amb el port de Gènova; la Toscana, creuada pel riu Arno; la campanya romana, banyada pel Tiber; la Campania, on es troba el Vesubi, volcà terrible que l'any 79 recobrí amb les seves laves les ciutats de Pompeia i Herculà, els restes de les quals visiten avui curiosos turistes; l'Apulia i la Calabria, taló i punta de la bota que dibuixa aquest país.

Itàlia no és rica en minerals. A Sicília, illa adjacent, es troben únicament importants mines de sofre degut a la presència del volcà *Etna*.

Les ciutats més importants són: *Roma* (470,000 h.), capital d'Itàlia i residència del Papa; *Nàpols* (565,000 h.), la més poblada però no la més rica i activa; *Milà* (500,000 h.), gran centre industrial; *Turín* (350,000 h.), també industrial; *Florença* (205,000 h.); *Venècia* (152,000 habitants), ciutat que té canals en lloc de carrers; *Gènova*, port actiu, rival de Barcelona, etc., etc.

La illa d'Elba, també italiana, té mines de ferro. En la illa Lipari s'alça un altre volcà, el *Stròmboli*.

Itàlia es distingeix pels seus vins, per la producció de sedes, per les seves fruites, pels seus macarrons, per la producció de sofre i per les moltes indústries que ve desenrotllant. Cada any la visiten una extraordinària quantitat de turistes que van a admirar les seves riqueses artístiques i els bells llacs situats al peu dels Alps.

SUISSA

41,000 Km², 3 1/2 mil·lions d'habitants, 80 h. per Km². — República federal. — Es parla l'alemany, el francès, l'italià i el romanche. — Religió catòlica i protestant

Suïssa és un dels pocs Estats que no tenen sortida al mar. És tota ella ocupada pels Alps i per un planell entre els Alps i el Jura, on s'han concentrat els conreus, les indústries i per tant la població.

Els principals rius de Suïssa, que són el Ròdan, l'Aar i el Rin, atravessen bells llacs que són un dels atractius dels seus pintorescs paisatges i constitueixen mitjans de comunicació fàcil i temperant del clima. Els principals llacs són: el de *Ginebra*, el de *Neuchatel*, el de *Constança* i el dels *Quatre Cantons*.

Un país tan muntanyós ha d'ésser forçosament pobre. Els suïssos, no obstant, han tret tot el partit possible de les condicions natu-

ral, aprofitant els salts d'aigua allí abundants (hulla blanca) per moure les seves actives indústries.

Les ciutats més importants són: *Berna* (70,000 h.), la capital de la Confederació; *Ginebra* (110,000 h.), ciutat francesa on es fabriquen rellotges, joguines, objectes d'ornamentació; *Zurich* (150,000 h.), la més industrial de Suïssa; *Basilea* (102,000 h.), molt comercial.

Suïssa es distingeix pels següents productes: rellotges, maquinària i llets concentrades. A l'estiu es veu molt visitada per turistes que cerquen disfrutar dels admirables panorames de les seves muntanyes i del seu clima fret. A l'hivern hi acut també gent per practicar els esports d'hivern.

Els Alps no són com els Pirineus un gran obstacle a les comunicacions; no obstant, per facilitar-les s'han obert grans túnels: el del San Gotard (15 Km.), el del Simplón (20 Km.) i el del Mont Cerni (12 Km.); aquest últim comunica Itàlia amb França.

ALEMANYA

540,000 Km², 64 mil·lions d'habitants, 118 h. per Km². — Imperi dintre del qual és troben federats 25 estats dels quals 4 són regnes (Prússia, Saxonia, Baviera i Wurtemberg), 3 ciutats lliures (Hamburg, Bremen i Lubeck). — Imperi constitucional. — Idioma alemany. — Religions protestant i catòlica.

Alemanya es divideix, generalment, en: Alemanya del Sur, Alemanya del Centre i Alemanya del Nord.

L'ALEMANYA DEL SUR. — Comprèn el planell de Baviera, planura freda i poc fèrtil d'uns 500 m. d'elevació; la conca del riu *Neckar*; la regió de l'*Alt Rhin*, compresa entre els *Vosgos* i la selva *Negra*, on es troba el terreny ben conreat (vinya) i actives indústries, i la conca del *Main*.

Les ciutats principals són: *Munich* (500,000 h.), capital de Baviera, centre de la producció de cervesa i d'escoles d'art alemany; *Franckfort* (320,000 h.), a la conca del Main, centre bancari molt important; *Nuremberg* (300,000 h.), ciutat industrial i artística (llapic Faber); *Estrasburg* (165,000 h.), capital de l'Alsàcia; *Manheim* (162,000 h.); *Stuttgart* (250,000 h.), capital de Wurtemberg; *Karlsruhe*, capital del Gran Ducat de Baden, etc.

L'ALEMANYA DEL CENTRE. — Comprèn la part del Rhin dita *Rhin pintoresc* que s'extén de Colonia a Magúncia, en el qual els turistes van a admirar l'aspecte romàntic del riu i dels castells mig-ivals que s'alcen a cada costat; la conca del *Ruhr* i del *Lippe*, afluents del Rhin, que banyen la comarca més rica en carbó i ferro de tota Alemanya; la *Turingia*, amb els seus boscos i paisatges també romàntics; *Saxonia*, regada per l'Elba, estat riquíssim on floreixen les indústries, i la *Silesia*, banyada per l'Oder, província prussiana amb riques mines de carbó, ferro i zenc.

Els centres industrials i mines són activíssims en aquesta part d'Alemanya, i la població en certs districtes és densíssima. A Saxonia passa de 280 h. per Km.²

Les ciutats principals són: *Colonia* (425,000 h.), amb una magnífica catedral; *Eberfeld*, *Dortmundt*, *Dusseldorf*, *Halle*, que passen de 100,000 h.; *Essen* (205,000 h.), és el centre de les indústries de la casa Krupp; *Dresde* (500,000 h.), és la capital de Saxonia: *Leipzig* (500 mil habitants), és el centre de les indústries del llibre; *Chemnitz* (245 mil habitants), és el centre de les indústries de teixits; *Breslau* (470,000 h.), és la capital de la Silesia.

L'ALEMANYA DEL NORD. — Està ocupada per una gran planura, part de la qual s'extén fins als Urals. Aquesta part és, en general, poc fèrtil i sols s'ha fet productiva amb l'empleu intel·ligent d'adobs químics. La comarca, el centre de la qual és *Magdeburg*, està dedicada al conreu de la remolatxa, i produeix una enorme quantitat de sucre (400 fàbriques).

En mig d'una planura creuada de canals es troba *Berlín*, la tercera ciutat d'Europa (més de 2 mil·lions d'habitants), centre de nombroses indústries (maquinaria, aparells elèctrics, porcellana, etc., etc.) A les costes floreixen rics ports com *Hamburg* (800,000 h.), que és el primer port de l'Europa continental; *Bremen*, *Dantzic*, *Stettin*, *Konigsberg*, prop d'on es troba l'àmbar (reïna fòssil). Per passar del mar del Nord al Bàltic s'ha obert el canal de *Kiel* que té 100 Km. de llarg, i permet el pas dels grans cuiracs.

La planura del nord és en gran part ocupada per Prússia, que té una extensió equivalent a $\frac{3}{4}$ parts de l'imperi i 37 mil·lions d'habitants, quasi la meitat.

Alemanya produeix, principalment, maquinaria, sucre ($\frac{2}{7}$ del sucre

de remolatxa del món), productes químics i multitud d'articles manufacturats.

BÈLGICA

29,500 Km.², 7 mil·lions d'habitants, 237 h. per Km.²—Monarquia constitucional. — Religió catòlica amb llibertat de cultes. — Idiomes: francès, flamenc i alemany.

A Bèlgica es distingeixen la part muntanyosa dels Ardenes (670 m.) i la planura o baixa Bèlgica. La riquesa de l'Alta Bèlgica és concentrada a les Valls del Mosa i del Sambre que reguen una comarca riquíssima en carbó, ferro i kaoli. Amb aquesta base les indústries metal·lúrgiques s'han desenrotllat d'una manera extraordinària a *Liège* (200,000 h.) on hi ha la fàbrica d'armes de l'Estat d'Herstal. *Namur* (35,000 h.) produeix acer, i *Charleroi*, màquines i vidre.

La planura, molt ben conresada, és banyada per l'Escalda i els seus afluents. Aquí es troba la capital, *Brussel·les* (630,000 h.) i l'actiu port d'*Anvers* (511,000 h.) sobre l'Escalda. Molt conegudes són *Gant* (164,000 h.), *Bruges* (54,000), *Ostende*, etc.

Bèlgica es distingeix per la seva forta activitat industrial i per la producció de carbó¹, acer, paper, teixit de fil, puntes (Brussel·les), maquinària i armes. Es el país que posseeix una xarxa de ferrocarrils més densa.

HOL·LANDA

33,000 Km.², 5 $\frac{1}{2}$ mil·lions d'habitants, 174 h. per Km.²—Monarquia constitucional. — Religió protestant calvinista.— Idioma hol·landès (d'origen germànic).

Hol·landa es diu també els Països Baixos perquè el 40 per cent del terreny es troba per sota del nivell del mar. Aquesta part ha estat defensada de les inundacions amb una admirable tenacitat, contenint l'aigua del mar i la dels rius per mitjà de dics formidables. Els rius principals són el Rhin i el Mosa, les aigües del qual es divideixen en un gran nombre de braços.

El paisatge hol·landès en certs punts ofereix l'aspecte següent: abaix prats verds i humits (*polders*), on pasturen vaques tacades de

¹ Produeix cinc vegades més carbó que Espanya.

negre i s'agrupen algunes cases; més amunt passa la vora del canal i es disfruta de l'estrany espectacle de veure navegar els vapors i córrer els trens i automòbils a major altura que les cases.

Els molins tan típics en el paisatge holandès serveixen per molre, però també per empènyer l'aigua dels canals cap al mar a l'hora que aquest es retira (la marea baixa).

Les principals ciutats són: *Amsterdam* (562,000 h.), centre del comerç de brillants i de la química; *Rotterdam* (405,000 h.), port molt actiu; *La Haia* (254,000 h.), capital d'Hol·landa, centre dels Congressos de la Pau, *Utrecht*, *Harlem*, etc.

Hol·landa es distingeix per la producció de formatges i mantegues, cacau, quinina, tabac, lli, etc., etc.

DINAMARCA

39,800 Km.², 2 1/2 mil·lions d'habitants, 66 h. per Km.² — Monarquia constitucional. — Religió protestant luterana. — Idioma danès, derivat de l'alemany.

Dinamarca té una part continental: la *Jutlandia*, i una part insular: illes de *Zelanda*, *Fionia*, *Laalanda*, *Falster*, i altres.

En general pot dir-se que lo important del país és l'agricultura, els productes de la qual exporta sobretot a Anglaterra.

La vida de la nació té el seu centre a *Copenhague* (500,000 h.), capital del regne, centre industrial i port actiu sobre el Sund, que és el port freqüentat del Bàltic al mar del Nord; la ciutat d'*Aarhus*, a la costa oriental de Jutlandia, i altres.

Les possessions daneses a Europa són les illes *Ferros* i *Islàndia* (país del gel), on per un contrast singular s'alça un gran volcà en activitat: l'*Hecla*.

LES ILLES BRITÀNIQUES o ANGLATERRA

315,000 Km.², 44 mil·lions d'habitants, 139 h. per Km.² — Monarquia constitucional. — Religions protestant anglicana, presbiteriana a Escòcia i catòlica a Irlanda. — Idioma anglès.

El Regne Unit es compon de dues grans illes principals: *Gran Bretanya* i *Irlanda*.

A la Gran Bretanya es distingeixen: *Anglaterra*, *Escòcia* i el *País de Gales*.

La Gran Bretanya, on s'alça la cadena dels Monts Penins, té riquíssimes conques hulleres i gran quantitat de ferro al peu d'aquestes muntanyes. Això ha fet d'aquesta regió un dels centres industrials més actius del món. Les grans ciutats es succeeixen aquí les unes a les altres, i en algunes comarques, com és *Midland*, el país pren el nom de *terra negra*, perquè el paisatge ha quedat ennegrit pel fum de les xemaneies. Cap a l'est s'extén una gran planura regada pel *Tàmesis*, en la qual apareixen també centres industrials i s'hi troba *Londres* (7 mil·lions d'habitants), la ciutat gegant, empori del comerç, situada en el centre on es creuen les grans vies del món.

A la costa occidental es troba *Liverpool* (500,000 h.), que reb la meitat del cotó del món, i prop d'ella *Manchester*, el gran centre de la indústria textil. Són també importants: *Birmingham* (acer), *Scheffield* (ganivets, estisores); *Newcastle*, *Leeds* (llauna); *Portsmouth*, port militar; *Southampton*, etc.

EL PAÍS DE GALES és ocupat pels monts Cambrians. Al sur s'exploten riques mines de carbó que s'exporta per Cardiff. La península de Carnwalls té un clima marítim molt suau i d'ella s'extreu estany i coure. A la costa es troba el port militar de *Plymouth*.

ESCÒCIA es divideix en terres altes (*highland*) i terres baixes (*lowland*). Les terres altes porten el nom de *Terres altes de Caledonia* i *Monts Grampians* i són un país pobre d'on emigren els habitants. Les terres baixes tenen mines abundoses i en elles es troben els centres industrials de *Glasgow* (900,000 h.), *Dundee* i *Edimburg* (336 mil habitants), la capital d'Escòcia.

El mar, rompent la costa, ha format grups d'illes, entre altres la de *Staffa* on es troba la cèlebre *gruta de Fingal*, formada d'altres columnes de basalt.

IRLANDA és un país molt humit i verd (la verda Erin), poc productiu, creuat pel riu Shanon, que atravesa formosos llacs.

Hi ha, no obstant, a Irlanda, alguns centres industrials com *Dublín* (500,000 h.), la capital, i *Belfast* (350,000 h.)

El Regne Unit és la primera potencia comercial del món. Veiam quines són les condicions naturals que han afavorit el seu desenrotlle:

1.º La seva situació entre els països més actius del vell i del nou

RESUM DE GEOGRAFIA D'EUROPA

món; 2.º El caràcter de les costes amb els seus golfs pregonos disposats a parells, on desemboquen rius navegables, de manera que cap punt del país és lluny del mar i s'hi comunica fàcilment; 3.º La riquesa del subsol que ha impulsat les indústries; 4.º L'immens imperi colonial d'Anglaterra, on viu la quarta part de la humanitat (360 mil·lions d'habitants).

NORUEGA

322 Km.², 2 1/2 mil·lions d'habitants, 7 h. per Km.² — Monarquia constitucional. — Religió protestant. — Idioma norueg derivat de l'alemany

Lo interessant de Noruega són les seves costes, on es formen *fiords*, és a dir, golfs produïts per l'enfonsament de valls encinglades, com les ríes de Galícia. Molts d'aquests fiors són formosíssims i alguns penetren terra endins 170 Km., com el de *Sogue*. La costa és tota ella vorejada d'illes nombroses que deixen entre elles i la costa un canal que invita a la navegació i a la pesca.

L'interior del país és ocupat per les altes muntanyes recobertes de neu dels Alps escandinaus; els noruegs no tenen per tant més comunicació entre sí i amb el món que per la via marítima. Això ha fet d'ells hàbils navegants i atrevits aventurers.

Les poblacions importants són situades al fons dels fiords. *Cristianía* (228,000 h.) és la capital. *Bergen* (72,000 h.) i *Estavanger* (31,000 h.) són centres de pesca. *Drontheim* comunica amb Cristianía pel ferrocarril que segueix el curs de l'únic riu llarg de Noruega, que és el *Glommen*.

Noruega es distingeix pels seus fiords visitats cada any per milers de turistes; per la seva pesca; per la seva producció de fusta, pasta de paper i per la seva marina mercant, la quarta del món en importància.

SUECIA

450,000 Km.², 5 1/2 mil·lions d'habitants, 11 h. per Km.² — Monarquia constitucional. — Religió protestant. — Idioma suec, derivat de l'alemany.

A Suecia es distingeixen dues grans regions naturals: la *planura del Sur* i les *terres esglaiades del Nord*.

MEDITERRANI ORIENTAL

EUROPA CENTRAL

La *planura del Sur* és la que té un clima i un terreny més adequats pels conreus. En ella apareixen com a restes d'un braç de mar els llacs Wener, Weter i Malar. Com una reconstrucció d'aquest braç de mar pot considerar-se el canal de Gotta, que té un complicat sistema de rescloses per mitjà de les quals els vaixells que van d'un mar a l'altre arriben a pujar 91 m. Les illes d'Olanda i Goflanta¹ es consideren formant part d'aquesta regió.

La *regió esglaonada del Nord* és formada per graons que baixen dels Alps Escandinaus. Es una regió coberta de boscos, de llacs i de rius on el fret és intens, perquè ja no reb com la costa de Noruega la influència de la tebia corrent del *Gülf Stream*, corrent que ve del Golf de Mèxic. En els límits inferiors d'aquesta regió es troben mines de plata (*Falum*), plom (*Sala*) i ferro (*Dannemora*). A l'extrem nord ferro a *Gellivarra*.

Les ciutats es troben al sur: *Estokolm* (300,000 h.) és la capital. *Gotemburg* (152,000 h.). *Norrkonig* (41,000 h.) té indústries de teixits. *Helsingborg* i *Malmö* són ports actius.

Suecia es distingeix per la gran exportació de fustes i pasta de paper, l'exportació de mineral, la fabricació de mistos de fusta, etc.

RUSSIA EUROPEA

5.300,000 Km.², 112 mil·lions d'habitants, 21 h. per Km.²— Imperi constitucional.— Religió cismàtica grega. — Idiomes rus i a més el polac, el turc i l'alemany.

Rússia ocupa la meitat d'Europa. El país és una extensa planura que termina cap a l'est amb els Monts Ural, en el centre de la qual el terreny s'eleva a 350 m. en el planell del *Waldai*. La rega el *Volga*, riu el més gran d'Europa, i a més el *Petchora*, el *Vistula*, el *Niemen*, el *Dniester*, el *Don*, etc. El clima és cru i determina tres zones de vegetació. *La del nord*, on es troba la regió dels boscos que es termina a la tundra gelada. A l'oest d'aquesta es troba Finlàndia, en una comarca humida ocupada pels llacs *Ladoga*, *Onega* i altres. *La del centre*, on

¹ L'aparició de la paraula Got en els noms de rius, ciutats i illes, recorda que aquest país va ésser ocupat pels *Gots*, els mateixos que després vingueren a Catalunya, nom que algú ha dit que prové de Gotalaunia.

apareix la faixa fèrtil anomenada la «terra negra», el país del blat, que té una extensió com una i mitja vegades Espanya, i produeix una tercera part del blat d'Europa. En aquesta part s'inclou Polònia amb els seus importants conreus de remolatxa, lli i patates i les seves riques mines de carbó i ferro. La regió de les estepes que voregen el mar Negre i el Caspi, planura herbosa, fou ocupada en altre temps pels cossacs i avui per mitjà de treballs d'irrigació es va conquistant a l'agricultura. Prop de la desembocadura del Don es troben riques mines de carbó. Anexe d'aquesta regió és la península de Crimea, amb clima mediterrani i productes similars als nostres.

Les ciutats principals de Rússia són: *Sant Petersburg* o *Petrograd* (1.350,000 h.), capital de l'Imperi, situada a la vora del Neva. *Moscou* (1.000,000 h.), l'antiga capital, avui un important centre industrial. A Polònia, *Varsovia* (800,000 h.), la capital; *Lodz* (350,000 h.), industrial. A la terra negra: *Kiew*, *Yekaterinoslaw*, *Kasan*, *Saratow*, etc., que passen de 100,000 h. *Odessa* (400,000 h.), en el mar Negre, és el port d'exportació del blat; *Astracan* (102,000 h.), riu de la pesca¹ i importa de *Bakú* el petroli cap a l'interior de Rússia.

Rússia es distingeix pels seus hiverns crus; per la producció de fusta i pells; pel seu sobrant de blat; pel nombre dels seus cavalls (la meitat dels cavalls del món), per la producció del platí en els Monts Urales, etc., etc.

AUSTRIA - HONGRÍA

670,000 km.², 49 mil·lions d'habitants, 72 h. per km.² — Imperi constitucional. — Religions catòlica, cismàtica, protestant i musulmana. — Idiomes: els oficials són l'alemany i l'hongarès. Es parlen a més el bohemi, el polac, el rumà, l'italià, el turc i altres.

Les regions naturals que poden considerar-se són: *La regió dels Sudets*, els *Alps Austriacs*, el *Cars* i la *vessant adriàtica*, la *planura d'Hongria*, els *Càrpats amb la vessant nord*.

LA REGIÓ DELS SUDETS comprèn la Bohèmia, la Moràvia i la Silèsia. La Bohèmia, banyada pel *Morava* i l'*Elba*, és fèrtil i posseeix mines abundoses de carbó i ferro. Té, com Moràvia i la Silèsia, indus-

¹ Es pesca l'estorni, amb els ous del qual es prepara el que es ven amb el nom de *Caviar*.

tries actives, entre elles la d'armes, cervesa (*Pilsen*) i cristall (cristall de Bohèmia). *Praga* (382,000 h.), és la capital; *Brün* (109,000 h.), a la Moràvia, és el centre de la indústria llanera.

ELS ALPS AUSTRIACS s'extenen des del *Rhin* al *Mur* i són semblants als Alps suïssos. El centre d'atracció és *Insbruck*, punt on es creuen les línies que van de París a Viena i la que va d'Itàlia a Munich pel pas de *Brenna*, tan freqüentat en l'edat mitja. Les altres poblacions que formen com un cinturó al peu dels Alps són: *Larcach* (40,000 h.), *Klagenfur*, *Marburg* i *Gratz*, i sobretot *Viena* (1.500,000 h.), la capital de l'Imperi, banyada pel Danubi, en la qual en tots temps han florit les arts i les indústries. Viena fabrica mobles, objectes d'art, joies, guants, etc., etc.

EL CARS és una regió pobra i encinglada, poc habitada. La seva vessant adriàtica disfruta en canvi d'un clima mediterrani i en ella es produeixen els nostres fruits. *Trieste* (176,000 h.), és el port de Viena, i *Fiume* (39,000 h.), el port hongarès d'aquesta costa; *Pola* és un port militar. La Bosnia, capital *Sarajevo*, i l'Herzegovina, capital *Mostar*, ocupen la part muntanyana.

LA PLANURA D'HONGRÍA. Compresa entre els Alps i els Càrpats, és desproveïda d'arbres, i disfruta d'un clima extremat per no rebre la influència del mar. El Danubi la creua i impòrtants afluent amb el *Theiss*, el riu nacional hongarès que a causa de la lentitud del seu curs i la manca de desnivell inunda fàcilment les terres veïnes. La part de l'oest del *Theiss* és l'*Alford*, entregada als conreus; la de l'est és recoberta de prats on pasturen mil·lions de cavalls i bèns.

Budapest (732,000 h.), situada en aquesta regió, és la capital d'Hongria. A més hi ha *Szegedin* i altres.

Els Càrpats són recoberts de boscos. La seva riquesa és en el subsol. A *Klausenburg* (Transilvania) s'exploten mines d'or; a *Wielicza*, mines de sal; prop de *Cracovia*, capital de la Galitzia, s'extreu carbó, i a *Lemberg*, gran quantitat de petroli.

Austria-Hongria es distingeix pels seus mobles, pels seus cristalls, pels seus articles de luxe i ornamentació, pels seus cavalls, per les seves farines (*Budapest*) i per les seves armes. La gran confusió de races i llengües han dificultat fins ara, en part, el seu progrés.

RUMANIA

131,000 km.², 8 1/2 mil·lions d'habitants, 64 h. per km.² — Monarquia constitucional. — Religió cismàtica grega. — Idioma rumà derivat del llatí, com el català.

Rumania és una gran planura amb un clima estremat (40° a 36° sota zero), però molt fèrtil. Produeix gran quantitat de blat i morenc que exporta. A les muntanyes dels Alps de Transilvania que la separen d'Hongria pasturen abundosos remats de vaques, cabres i porcs.

En els Càrpats tenen els rumans moltes mines de petroli, amb el qual alimenten les calderes de les locomotores i dels vapors que naveguen pel Danubi.

Bucarest (287,000 h.), és la capital, centre del comerç de cereals; Galatz (80,000 h.), és el port més important; Jassy és la capital de la Moldavia. La Dobrujscha és una estepa poc habitada que té el port de Constança.

LA PENÍNSULA DELS BALKANS

Es ocupada pels Balkans que la creuen d'est a oest i pels Alps Dinàrics i el Pindo, columna vertebral de la Península. Entre ella i l'Assia es troben nombroses illes que en l'antiguitat serviren com de pont de comunicació. La Península dels Balkans és dividida entre diferents Estats.

BULGARIA (114,000 h. ¹, 4 1/4 mil·lió d'habitants, 45 h. per Km.² — Monarquia constitucional. — Religió cismàtica grega. — Idioma, el búlgar).

Bulgaria té la seva vida concentrada en les fèrtils valls del Maritza i del Tunscha. El país produeix molt blat i té poca indústria.

Sofia (100,000 h.), és la capital, està situada en la gran via Viena-Belgrad-Constantinopla; Filipolis (42,000 h.), a la vora del Maritza.

Bulgaria es distingeix per la seva producció agrícola, per la de roses a la vall de Kasaulik i essència de roses i per les llets fermentades avui tan renomades (Johourt, Kefir, etc.)

SERBIA (88,000 Km.², 2 1/2 mil·lions d'habitants. — Monarquia. — Religió grega ortodoxa. — Idioma serbi).

Serbia és un país ocupat per altes muntanyes. Produeix blat, fruites abundants (prunes) i cria molts porcs amb els aglans dels seus boscos. Es regada pel Morava que junt amb el Vardar obren un camí natural que utilitza el ferrocarril Viena-Belgrad-Salònica.

Belgrad (70,000 h.), és la capital ¹.

ALBANIA és el país ocupat pels monts d'Albania. Viuen uns 800,000 h. en aquest país pobre i mancat de comunicacions. Les ciutats principals són: Escutari, a la vora del llac d'Escutari; Durazzo i Valona a la costa.

MONTENEGRO (9,000 Km.², 285,000 h.) — Es un país pobre, de pastors. La capital és Cetinia i el port és Antivari.

GRECIA (115,000 Km.², 4 1/2 mil·lions d'habitants, 36 per Km.² — Monarquia constitucional. — Religió cismàtica grega. — Idioma grec.

Grecia és molt muntanyosa, i sols són habitables les valls obertes sobre el mar on es troben algunes planures conresades. El clima, en la part baixa, és suau, i hi manca, com en tot el Mediterrani, abundor de pluges. S'hi fan els mateixos fruits de la nostra costa; però es pot afirmar que el país és, en general, pobre, per lo qual la població ha cercat viure del comerç i emigra a l'Assia menor i a altres països.

Els seus rius són de poc cabal. Les illes importants són el grup de les Jòniques, Eubea, Candia i el grup de les Ciclades.

Atenas (167,000 h.), és la capital. El seu nom va unit a inefables records de la seva antiga civilització i conserva encara restes dels seus monuments, que són l'objecte de l'admiració dels estudiosos. El Pireu és, com en temps antics, el seu port.

Salònica (100,000 h.) és el port conquerit després de la última campanya balkànica. Hi ha alguns mils de jueus espanyols que conserven l'idioma castellà amb algunes modificacions. Yanina és una altra de les ciutats conquerides darrerament.

TURQUIA EUROPEA. — Després de les últimes guerres balkàniques, Turquia posseeix únicament a Europa una part de la Tracia on es troba Adrianòpolis i la ciutat de Constantinopla (1,250,000), capital de l'Imperi. Constantinopla, l'antiga Bizanci, té una situació privilegiada que explica la seva importància en totes les èpoques de la his-

¹ La guerra europea alterarà segurament aquestes dades que són preses després de les guerres balkàniques.

RESUM DE GEOGRAFÍA D'EUROPA

toria. Es situada en el punt on es junten Europa i Assia i té un dels ports més espaiosos del món, format per un braç de mar que es fica terra endins amb el nom de «Corn d'or.» Es a més una plaça forta que domina el Bòsfor, estret que comunica el mar de Màrmara amb el Negre.

Russia és la potencia més interessada en apoderar-se de Constantinopla per tenir el pas lliure cap al Mediterrani pels seus blats i les seves esquadres.

RF-10-46

EN PREPARACIÓ

- HIGIÈNE DE L'ALIMENTACIÓ, per J. TORROELLA, Dr. en Medecina.
- RESUM D'ANATOMÍA I FISIOLÒGIA HUMANES, per A. PI I SUÑER,
Membre de l'Institut.
- LES FRASES FAMOSES, per LLUIS SEGALÀ I ESTALELLA, Membre de
l'Institut.
- LES DOCTRINES SOCIALISTES CONTEMPORANIES, per MIQUEL
VIDAL I GUARDIOLA, Professor a l'Escola de Funcionaris.
- LES DOCTRINES NACIONALISTES CONTEMPORANIES, per MA-
NUEL REVENTÓS, Professor a l'Escola de Funcionaris.
- MANUAL D'ELECTRICITAT, per RAFAEL CAMPALANS, professor a l'Es-
cola d'Agricultura.
- LA PEDAGOGIA EN LES ARTS DEL DIBUIX, per FRANCESC GALÍ,
Director de l'Escola dels Bells Oficis.
- RESUM D'ARQUEOLOGIA CRISTIANA, per JOSEP GUDIOL, prevere,
Conservador del Museu diocesà de Vich.
- COM S'ORDENA I CATALOGA UNA BIBLIOTECA, per JORDI RU-
BIÓ, Director de la Biblioteca de Catalunya.
- INTRODUCCIÓ A LA FILOSOFIA, per EUGENI D'ORS, Membre de
l'Institut.
- HISTORIA DE LA MÚSICA, per J. PENA, Director de l'Associació
Wagneriana de Barcelona.
- HISTORIA DE LA POESIA CATALANA, per JAUME MASSÓ I TORRENTS,
Membre de l'Institut.
- RESUM DE BOTÁNICA, pel P. BARNOLA, S. J.
& . & . & .